

FINTOR GÁBOR

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program, Debrecen
University of Debrecen, Education and Culture Doctoral Program,
Debrecen

**A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS IMPLEMENTÁCIÓJA
ÉSZAK-ALFÖLDI ÁLTALÁNOS ISKOLÁKBAN**

**IMPLEMENTATION OF EVERYDAY PHYSICAL EDUCATION
IN ELEMENTARY SCHOOLS OF THE NORTHERN GREAT PLA-
INS (ÉSZAK-ALFÖLD) REGION**

Összefoglaló

Hazánkban az iskolai testnevelésre vonatkozóan jelentős oktatáspolitikai változás történt a mindennapos testnevelés bevezetésével. Így a Testnevelés és sport műveltségi terület változásainak vizsgálata adja kutatásunk központi témáját. Egyfelől a testnevelés tantárgy kedveltségét vizsgáltuk. Másfelől a NAT 2012 céljaihoz igazodva arra kerestük a választ, hogy a mindennapos testnevelésórával összefüggő pozitív és negatív attitűdök milyen értékkel jelennek meg a tanulók körében ($n = 1074$).

Az eredmények azt mutatják, hogy a tanulók igen kiemelkedő része (95%) szereti a testnevelésórákat. A nemek közti kedveltség tekintetében azonban szignifikáns eltérés mutatható ki a fiúk javára ($p = 0,000$). A testnevelők szerepe, motiváló hatása kiemelten jelentkezik kutatásunkban.

Összességében – a diákok állítására támaszkodva – megállapítható, hogy a mindennapos testnevelés általunk vizsgált, NAT-ban megfogalmazott céljai megjelennek a diákok véleményeiben.

Kulcsszavak: általános iskolások, mindennapos testnevelés, NAT 2012

Abstract

In Hungary, introduction of everyday physical education was considered to be a significant change in educational policy regarding physical education in schools. Therefore, the main aim of our work is to uncover the changes of the "Physical education and sports" content area. On one hand, we have been analyzing the popularity of physical education as school subject. On the other hand, conforming to the goals of the NAT 2012 (Nemzeti Alaptanterv, National Curriculum), we were seeking the answers to the question what kind of positive and negative values and attitudes are present among the school children in connection with everyday physical education ($n = 1074$).

Our results clearly show that a very high percentage of students (95%) like physical education classes. However, we have discovered significant differences when examining this question separating genders; boys like physical education notably more ($p = 0,000$). The role of physical education teachers and educators, acting as motivating factors appear with outstanding importance in our survey.

As a summary, based on statements by students, it can be stated that aims expressed in the NAT and included in our survey are clearly represented in the opinions of students regarding everyday physical education.

Keywords: elementary school children, everyday physical education, NAT 2012

Bevezetés, a téma relevanciája és elméleti háttere

Tanulmányunk elméleti alapját az implementációs kutatások (Fazekas–Halász, 2012) és a tantervelméleti kérdések vizsgálatai jelentik (Hamar–Ladislav, 2008; Hardman–Marshall, 2009; Hamar, 2012; Rétsági, 2014; Rétsági–Csányi, 2014).

Az implementációkutatások arra keresik a választ, hogy a célokat miképpen lehet elérni, nem pedig arra, hogy mi is az adott cél. Nem magával a döntéssel foglalkoznak, hanem a folyamatot vizsgálják. Ha a közoktatást célzó beavatkozások érintett szereplőiről vagy érdekcsoportjairól (actors, agents, stakeholders) ejtünk szót, az iskola belső szereplőire (vezetők, pedagógusok, egyéb munkatársak), az iskolahasználókra (szülők, diákok), továbbá a fejlesztést irányítókra (kormányzati adminisztráció, helyi irányítók) kell gondolnunk. Ide sorolhatóak még azok az oktatási ágazaton belüli fejlesztést támogató szervezetek képviselői (pedagógiai szolgáltatók, tanácsadók), akik jelentős hatással lehetnek a beavatkozások megvalósítására. Ha az implementáció szintjeit is vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy a makroszintet a társadalom átfogó szintje jelöli (jelen esetben az egészségtudatosság szerepe az oktatási folyamatokban), míg a mikroszintet az egyének (vagyis a diák, a pedagógus). Az ezeken a szinteken történő folyamatok határozzák meg az implementáció sikerességét (Fazekas–Halász, 2012).

Tanulmányunk elméleti részének másik vizsgálati alapját a tantervelméleti kérdések adják. 1995. október 5-én a kormány elfogadta az első Nemzeti alaptantervet, ami azóta többször is változott. Több kutató (Rétsági et. al., 2011, 2014; Hamar–Derzsy 2002a; 2002b, Hamar, 2012) elemezte a közoktatási, nemzeti köznevelési törvény változásai mentén a nemzeti alaptanterveket (1995–NAT1, 2003–NAT2, 2007–NAT3, 2012–NAT4), ezzel rávilágítottak a Testnevelés és sport műveltségterület tartalmi módosulásaira. A legújabb Nemzeti alaptantervet a Kormány 110/2012. (VI. 4.) rendelete alapján 2012. június 4-én fogadták el. Benne konkrét nevelési célként jelenik meg a testi-lelki egészségre nevelés. Az oktatáspolitikai szemléletváltás a Testnevelés és sport műveltségi területre döntően kedvező hatással volt, elsősorban a mindennapos testnevelés bevezetése miatt. A törvény 27. §-a kötelezően előírja a nappali rendszerű oktatásban a mindennapos testnevelés megszervezését, azaz a heti 5 testnevelésóra megtartását. A 2012/2013-as tanévtől az 1., az 5. és a 9. évfolyamon, majd felmenő rendszerben minden évfolyamon kötelező a

mindennapos testnevelés megtartása. A 2015/2016.+ tanévtől kezdve teljessé vált a mindennapos testnevelés bevezetése. Meghatározásra került az is, hogy a tanulónak legyen igénye a helyes táplálkozásra, a mozgásra, az egészséges életmódot jelentő életvitelre. Az alapelvek és célok megvalósításához szükséges a jártasság a játék- és sportkultúrában, illetve lényeges az igény az egészséges, egészségközpontú tevékenységrendszer kialakítására. A műveltségi területnek, ezen belül az iskolai testnevelésnek kiemelt céljai vannak: a sportági ismeret, a mozgáskészségek fejlesztése, bővítése, részvétel a szabadidős és sportversenyeken, a rendszeres fizikai aktivitás és az egészséges életvitellel kapcsolatos értékrend kialakítása. Összességében a négy NAT célrendszerét elemezve megállapítható, hogy minden esetben azon követendő általános értékekből, elvekből (kulcskompetenciákból) indulnak ki, melyek az egész dokumentumot átszövik, s ezek rendszerben történő érvényesítése a fő szempont. A kompetenciafejlesztés fontosságát emeli ki több mű a felsőoktatásban a pedagógusképzésben is, mely felkészíti a végzett tanárokat a kompetenciafejlesztés feladatára is (Szabó és mtsai. 2007, Müller és mtsai 2008, Kristonné és mtsai. 2008). Az egészségre nevelés területén a testnevelés mindig is kiemelt szerepet játszott, és napjainkban a sportcélú CSR-intézkedések is növekvő jelentőséghez jutnak (Ráthonyi et al., 2016a, Ráthonyi et al., 2016b). A mindennapos testnevelés bevezetésével a tantárgy új dimenzióba került, új minőséget hozhat létre, hiszen a megfogalmazott célok képessé teherik a műveltségi területet tanítókat a hatékonyabb egészségnevelésre, az egészségkultúra alapjainak megteremtésére (Rétsági, 2014, Biró, 2015). A 2012-es NAT szerint a testnevelés műveltségterület kiemelt célja, hogy a rendszeres fizikai aktivitás minden tanuló életében komoly szerepet kapjon, hogy a tanulókat élethosszig tartó, egészségtudatos, aktív életvezetésre szocializálja (Makszin, 2014).

A kutatások tükrében

Hazánkban 1867 óta szerepel az iskolai oktatási rendszerben a testnevelés. A mindennapos testnevelés gondolata már a XX. század fordulóján (1900-as évek) megjelent, azonban bevezetésére példákat csak az 1980-as években látnunk. A század elején, az 1910-es években már sürgették a mindennapos testnevelés bevezetését. 1925-től Kmetykó János, a Testnevelési Főiskola igazgatója harcolt érte. 1933-ban Hóman Bálint, vallás- és közoktatási miniszter öt fővárosi iskolában rendelte el a bevezetését. A '80-as években vezették be csak több helyen az országban (Ivanics, 1993), pedig a három Csongrád megyei iskolában a „mindennaposok” ügyesebbek lettek, figyelmük, koncentrációjuk,

reakcióidejük javult (Szegeő, 1989). Szegeden a tanulók lelkesen fogadták az új lehetőséget, igényük alakult ki a rendszeres testmozgásra (Udvarhelyi, 1989). Kecskeméten a tanulók megszerették a mindennapos testnevelést, javult fizikai teljesítőképességük (Grosán, 2001), ugyanakkor Hódmezővásárhelyen csak részben bizonyították azt, hogy a rendszer hozzájárul az egészség és fittség javításához. A szubjektív szempontok azonban egyértelműen a program eredményességét mutatják, hisz a gyermekek többségének mozgástudatosságára motiválóan hatott. Nem sikerült bizonyítani, hogy a rendszeres testmozgással kialakul a napi szintű sportolási igény szükségessége (Tózsá-Rigóné, 2011), azonban a heti öt testnevelésóra hozzájárul a tanulók fizikai teljesítőképességének emelkedéséhez (Vári et. al., 2012).

Magyarország egyedülálló Európában a heti öt iskolai testneveléssel. Így nemzetközi szinten néhány olyan fontos kutatást igyekszünk bemutatni, mely a napi szintű sportolás jótékony hatásait tárja elénk. Pennsylvania államban a bevezetett mindennapos testnevelést 9 kontrollcsoport bevonásával vizsgálták. Ez az aktív sportprogram sikeresnek bizonyult. Akik részt vettek a mindennapos testnevelésben, összességében mindenben fejlődtek (egészségileg, mozgásügyességben) azon iskolák diákjaihoz viszonyítva, ahol nincs mindennapi testnevelésóra (Erfle, 2014). Shephard és mtsai. (2013) Franciaországban longitudinális vizsgálattal világítottak rá, hogy amikor a rendszeresen sportoló tanulók felnőttek lettek, a gyermekkori napi szintű sportolás pozitív hatással volt a sporthoz való hozzáállásukra. Barnett és mtsai. (2008) is megerősítik, hogy a gyermekkorban szerzett értékek nagyban meghatározzák a felnőttkori életvitelt. Egy horvátországi tanulmány azt bizonyítja, hogy a gyermekek napi szintű mozgása fejleszti a gimnasztikai készségek elsajátítását (Culjak és mtsai., 2014). Egy görög reprezentatív kutatásban 2043 gyermeket (9–13 éves korig) vizsgáltak, 77 általános iskola közreműködésével. Kimutatták, hogy a rendszeres mozgás és a napi ötszöri megfelelő táplálkozás hozzájárul az egészségmagatartás mintázatainak kialakulásához, illetve rögzüléséhez (Moschonis és mtsai., 2013).

Borbély (2014) országos reprezentatív kutatásában megállapítja, hogy a mindennapos testnevelés bevezetésének szükségességével a megkérdezett lakosság több mint 70%-a ért egyet, vagyis a felnőtt lakosság (potenciálisan a szülők) is szükségét érezte a mindennapos testnevelés bevezetésének.

Rétsági (2015) szerint a mindennapos testnevelés egyre nagyobb lehetőségeket teremt, és a sport általi szocializációban a tanórai testnevelés játssza

a főszerepet. Többek között Mikulán (2013) is azt fejt ki tanulmányában, hogy hosszú távon a mindennapos testnevelés kedvező hatást válthat ki. Így meglátásunk szerint lényeges annak vizsgálata, hogy mit gondolnak a tanulók a tantárgyról.

A tantárgy kedveltsége és fontossága

Bakonyi (1969) vizsgálatában arra kereste a választ, hogy a tanulók szeretik-e a testnevelést, és hány órát szeretnének a testnevelésből. A nemek tekintetében nem talált lényeges eltérést. Ugyanakkor az általános iskolások nagyobb arányban szerettek volna több testnevelésórát, mint a középiskolások. Bíróné (2004) vizsgálatai szerint a kedvenc tantárgyak közé sorolható a testnevelés. Báthory (1997) is kifejti, hogy az általános iskolai tanulók körében a testnevelés kedveltség tekintetében kiemelkedik a többi tantárgy közül, ugyanakkor hozzáteszi, hogy ez az életkor előrehaladtával csökken, illetve a fiúknál előkelőbb helyen szerepel, mint a lányoknál. Ezt megerősíti Hamar és munkatársainak (2012) vizsgálata is, melyben erdélyi és magyar tanulókat hasonlítottak össze a 2006/2007-es tanévben.

Hamar és Karsai (2008) keresztmetszeti elrendezésben vizsgálta a 11–18 éves diákok ($n = 2840$) testneveléshez kötődő affektivitását. Ez alapján a fiúk elfogadóbb hozzáállást, beállítódást mutatnak, mint a lányok, továbbá a pozitív érzelmi telítettség elsősorban a lányok körében nagymértékben csökken az életkor előrehaladtával. A testnevelő tanár is attitűdformáló szerepet játszik az iskolában. A tantárgy tanítása, tanulása során kialakult pozitív érzelmek nemcsak a testnevelésben, hanem a nevelési, oktatási folyamat teljes egészében is növelhetik a pedagógiai hatékonyságot. Az életkor emelkedésével párhuzamosan csökkenő kedveltségre is rámutattak. A heti két testnevelésben részt vevők véleménye kedvezőtlenebb az óraszámmal kapcsolatban, mint a heti 4 órás testnevelésben részt vevőké. Azonban ha az összes tanulót vizsgáljuk, azt látjuk, hogy 77,8%-uk szeretne 4 vagy annál is több testnevelésórát egy héten. Ezzel kijelenthető, hogy a tanulók kedvező véleménnyel vannak a testnevelésről.

Egy másik, 8. osztályosok életmódjával, testi neveléssel kapcsolatos véleményével foglalkozó reprezentatív felmérés eredményei szerint a válaszadóknak kevesebb mint fele szeretne csak a testnevelésórákat. Az ellenszenv fő okaként a testnevelésórák tartalmát jelölték meg, ezt követte a tanár személye, majd a részvétel fárasztó jellege. (Rétsági–Ács, 2010).

Saját korábbi longitudinális vizsgálatunkban feltártuk három Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kisvárosi általános iskolában tanuló 6. évfolyamos diákok ($n = 131$) testnevelés iránti attitűdjének változását egy év elteltével. A testnevelésórák fontosságának megítélésében a két mérés között a diákoknál a keresztábra-elemzés kapcsán szignifikáns eltérést nem tapasztaltunk. Azonban 52,7% mást állít 2014-ben, mint az előző évben. A legnagyobb mértékben ugyanolyan fontosnak ítélik meg a testnevelés helyzetét, mint egyéb más tantárgyét. Ha azokat vizsgáljuk, akik mást állítottak a két mérés között, megfigyelhető, hogy a „nem összehasonlítható más tantárggyal” állítások száma csökkent a legnagyobb mértékben (1/4-re). 75%-uk már azt állítja, hogy a testnevelés ugyanolyan fontos, mint más tantárgy, és 16,7% ítéli meg fontosabb tantárgyként. Azok, akik az első mérés alkalmával kevésbé fontosnak ítélték meg a tantárgyat, közülük 71,4% szerint ugyanolyan fontossá vált, mint más tantárgy, és 14,3% szerint fontosabb lett. Megállapítható, hogy a tantárgy megőrizte stabilitását, a testnevelésórák fontosságának megítélése nem csökkent a vizsgálatunk szerint 1 év elteltével sem, vagyis amióta mindennapos testnevelésben vesznek részt a minta alanyai (Fintor, 2014).

Célkitűzések, módszerek

Az általános iskolások mindennapos testneveléshez fűződő viszonyait elemezzük. A szakirodalom alapján a kutatók bizakodóak, kedvező változást várnak a mindennapos testnevelés bevezetésétől (NAT, 2012; Mikulán, 2013; Rétsági, 2015), továbbá a korábbi tapasztalatok is pozitív képet mutatnak (az 1980-as évek tapasztalatai; Tózsá-Rigóné, 2011). Nemzetközi viszonylatban a szakirodalom alapján megállapítható, hogy sehol nincs mindennapos testnevelés Magyarországon kívül. Azonban a napi szintű sportolás jótékony hatásairól számos nemzetközi vizsgálati eredmény született, néhányat bemutattunk, s ezek alapján a rendszeres fizikai aktivitást összhangba állíthatjuk a mindennapos testneveléssel (Shephard és mtsai., 2013; Moschonis et al., 2013; Culjak és mtsai., 2014).

Vizsgálatunkban, melyet saját készítésű Likert-skálás kérdőív segítségével végeztünk, a kérdőív azon kérdéscsoportjára adott válaszokat elemeztük, amelyek a diákok véleményét mutatják a mindennapos testnevelésórák NAT-ban is meghatározott céljaival, feladataival kapcsolatban.

Ez a kérdéscsoport 28 állítást tartalmazott, melyeknél egy 1-től 4-ig terjedő skálán az egyetértésüket és egyet nem értésüket kellett kifejezniük a tanulóknak (1–egyáltalán nem igaz, 2–inkább nem igaz, 3–inkább igaz, 4–teljes mértékben igaz).

Hipotézisek

- Feltételezzük, hogy a megkérdezettek jelentős többsége pozitívan nyilatkozik a testnevelés tantárgyról, ugyanakkor a nemek között szignifikáns különbséget várunk e tekintetben a fiúk javára (H1).
- Feltételezzük, hogy a mindennapos testnevelés bevezetéséhez kapcsolódó állításokból kialakított csoportok esetében a nemek és a testnevelés tantárgy kedveltségénél is különbségek lesznek kimutathatóak (H2).

Anyag és módszerek

Kutatásunkban az implementáció szereplői közül a diákok nézeteit tárgyaljuk. A vizsgálatunkba bevont minta elemszáma 1153 fő, mely a nemek tekintetében egyenletes eloszlást mutat, a válaszadók 47,8%-a fiú, 52,2%-a pedig lány. A minta 15,0%-a nem sportol, 17,5%-a hetente egyszer, 19,3%-a hetente kétszer, 48,0%-a pedig legalább hetente háromszor²³.

Vizsgálatunkban a sportolási szintet az iskolai, a hobbi, a versenyszerű/egyesületi keretek közé soroltuk. Így a sportolási szint esetében a minta 43,5%-a hobbiszerűen sportol, iskolai szinten 17,4%, egyesületi keretek között pedig 23,8%. A mintában az évfolyamokból azonos arányban kerültek a diákok.

A kutatás mintavételi kerete az észak-alföldi régióba tartozó három megye minden olyan intézményét jelentette, amely az általános iskola felső tagozatos osztályait iskolai képzésben foglalkoztatja. A minta az adott régióra megyei szinten, településtípus szerint és diákszám alapján reprezentatív mintának tekinthető. A mintavétel többlépcsős rétegzett minta. Az eredményekben a minta elemszámának változása az adott kérdésre történő válaszhiányok miatt változik.

²³A megkérdezettektől azt kértük, hogy a sportolás alatt olyan mozgásra gondoljanak, ami legalább 30 percig tart, s válaszait a kötelező (mindennapos) testnevelésórán kívül értve jelölik.

Eredmények

Első hipotézisünk vizsgálatakor a diákok testnevelés tantárgy kedveltségére adott válaszait elemezzük (1. táblázat).

1. táblázat: A testnevelés tantárgy kedveltségének nemek szerinti megoszlása (N = 1074)

	Fiú	Lány
Nagyon szeretem	56.4%	36.2%
Szeretem	38.7%	53.9%
Nem szeretem	2.0%	8.1%
Nagyon nem szeretem	2.9%	1.9%

Megállapítható, hogy a tantárgy elfogadása mindkét nem esetében magas, a testnevelés tantárgyat a diákok közel 95%-a szereti vagy nagyon szereti. A nemek közti kedveltség esetében azonban szignifikáns eltérés mutatható ki ($p = 0,000$). A nagyon szeretem kifejezést a fiúk 56,4%-a jelölte meg, míg a lányoknál ilyen magas arányban (53,9%) a szeretem kategóriát jelölték. A kedveltség ilyen jellegű nemek közti különbsége igazolja első hipotézisünket, vagyis azt, hogy a diákok esetében a fiúk testneveléshez való viszonya még mindig kiemelkedően jobb mint a lányoké, nem változott a mindennapos testnevelés bevezetését követően sem a szakirodalomhoz viszonyítva.

A következőkben a kérdőívünk azon kérdéscsoportjának állításaira adott válaszokat elemezzük, amelyek a mindennapos testnevelés bevezetéséhez és a NAT 2012-ben megfogalmazott célokhoz, feladatokhoz kapcsolódnak. Ez a kérdéscsoport 28 állítást tartalmazott (2. táblázat).

Mennyire igazak a következő állítások a testnevelésórákra a ti iskolátokban?	
1. A testnevelésórán csak egyfajta sportágat (pl: kézilabdázás) gyakorolunk.	1.52
2. A testnevelő tanár szigorúbb, mint a többi tanár.	1.88
3. A testnevelő tanártól nehéz feladatokat kapunk.	1.98

4. A testnevelésóra miatt fáradt vagyok napközben.	2.08
5. A testnevelő tanárnak nagyok az elvárásai.	2.16
6. A testnevelésórák miatt kedvelem a sportműsorokat, sportközvetítéseket a televízióban, az interneten.	2.39
7. A testnevelő tanártól hallottak miatt odafigyelek a táplálkozásra.	2.42
8. A testnevelő tanár az egészséges életmódról is szokott beszélni.	2.68
9. A testnevelésórák meghozzák a kedvemet ahhoz, hogy iskola után is sportoljak valamit.	2.80
10. A testnevelésórán változatos játékokat játszunk.	2.86
11. A testnevelésórán rendszeresen kapunk értékelést (szóban értékel a tanár, piros pontot ad, érdemjegyet ad stb.).	2.88
12. A testnevelésórán érdekes gimnasztikai gyakorlatokkal melegítünk be.	2.89
13. A testnevelésóra mindig bemelegítésből, fő és levezető részből áll.	3.03
14. A testnevelésóra végére jól elfáradok.	3.05
15. A testnevelésórákon megismerem a különböző sportágak versenyszabályait.	3.07
16. Sokat ügyesedtem, mert mindennap van testnevelésóránk.	3.12
17. A testnevelésórán rendszeresen játszunk.	3.13
18. A testnevelésóra megtanít a kudarc (vereség) elviselésére.	3.14
19. A testnevelésórán mindig jó a hangulat.	3.15
20. A testnevelő tanártól sokat hallunk a testedzés, a sportolás fontosságáról.	3.17
21. A testnevelésórán saját teljesítőképességemhez mértén értékelnek.	3.19
22. Jó kapcsolatom van a testnevelő tanárral.	3.20
23. A testnevelésórán többféle sportágat tanulunk.	3.21
24. A testnevelésóra megtanít a csapatban való együttműködésre.	3.21
25. Úgy érzem, a testnevelésórától egészségesebb lehetek.	3.23
26. A testnevelés miatt kerülöm az olyan káros dolgokat, mint a dohányzás, alkoholfogyasztás.	3.33
27. A testnevelő tanár azt szeretné, hogy mindenki megtanulja az adott anyagot, ezért mindenkinek segít.	3.35
28. A testnevelésórán az is lehet sikeres, aki más órán rosszabbul teljesít.	3.45

2. táblázat: Mindennapos testnevelés bevezetéséhez kapcsolódó állítások átlagai (N = 1153)

Az állításokra adott válaszok átlagainak vizsgálatakor kiderült, hogy a diákok a legmagasabb átlaggal (legmagasabb egyetértéssel) azt az állítást jelölték meg, amely a testnevelő segítőkészségét mutatja az elsajátítandó tananyaggal kapcsolatban, illetve a saját teljesítményük sikerességére utal. Fontos eredmény, hogy ezt az órát olyannak tekintik, amelyben bárki lehet sikeres, még az is, aki más tantárgyból gyengébben teljesít. A legkisebb átlagot a kevés sportág megismerésére utaló állítás mutatta, amely azt igazolja, hogy a mindennapos testnevelésórák keretében a diákoknak valóban lehetőségük van többféle sportág megismerésére. Ezt támasztja alá az az eredmény is, amelyet a testnevelésórán többféle sportágot tanulunk állítás magas átlagértéke is mutat.

Mindezek után az állítások csoportosítására klaszteranalízist alkalmaztunk, olyan csoportok jöttek létre, amelyek esetében az állításoknál átfedések nem megengedettek.

Így három csoportot interpretáltunk.

1. csoport: 1., 9., 10., 12., 13., 15., 16., 17., 23. – tantárgyi ismeretek (átlag = 2,60)
2. csoport: 4., 6., 7., 14., 18., 19., 24., 25., 26. – egészségtudatosság (átlag = 2,88)
3. csoport: 2., 3., 5., 8., 11., 20., 21., 22., 27., 28. – testnevelő szerepe (átlag = 2,79)

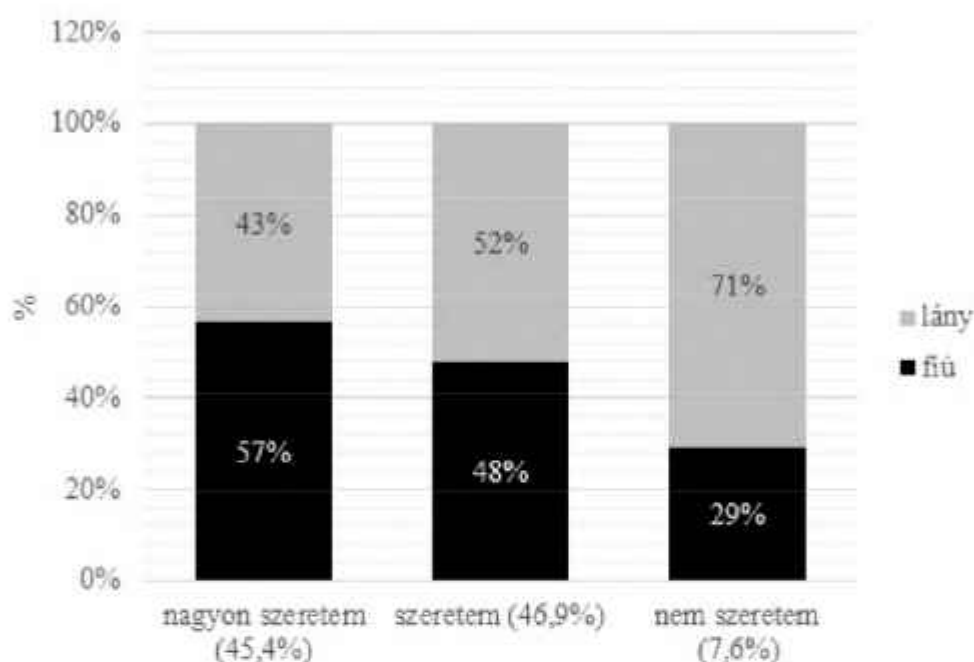
Olyan csoportok jöttek létre, amelyek a NAT 2012-ben is megfogalmazott célrendszerek köré is csoportosíthatók. Az első csoport esetében (tantárgyi ismeretek) a testnevelésórák didaktikai és nevelési céljai jelennek meg. A második csoportba (egészségtudatosság) a diákok egészséges életmódjához, személyiségfejlesztéséhez, egészségtudatosságához kapcsolódó állítások csoportosultak. A harmadik csoportba (testnevelő szerepe) pedig a pedagóguszszerp jelenik meg.

A csoportok esetében vizsgáltuk, hogy a nemek tekintetében találunk-e különbséget az átlagok vizsgálatánál. Megállapítható, hogy a kialakított csoportok esetében a diákok nemenkénti vizsgálatokor eltéréseket nem tapasztaltunk, egyetértés mutatkozik.

Azonban a kialakított csoportoknál a testnevelés tantárgy kedveltsége szempontjából is vizsgáltuk az eredményeket. A nem kedveltség alacsony értékét összevontuk a nem szeretem és nagyon nem szeretem válaszokkal, így három kategória lapján értékeltünk (1. ábra). Ennek nemenkénti eredménye szignifikáns különbséget mutatott ($p = 0,000$). Megállapítható, hogy a nem szeretem

kategóriában a lányok (71%) magasabb arányban szerepelnek, mint a fiúk (29%), vagyis a fiúk egyértelműen jobban kedvelik a testnevelésórákat, mint a lányok.

1. ábra: A testnevelés tantárgy kedveltségének nemenkénti megoszlása
(N = 1074)

A kapott klasztercsoportok esetében a kedveltség szerinti megoszlás alapján szignifikáns különbséget mutattunk ki ($p = 0,000$) (3. táblázat).

3. táblázat: Klasztercsoportok és a testnevelés tantárgy kedveltségének megoszlása (N = 933)

	Tantárgyi ismeretek	Egészség-tudatosság	Testnevelő szerepe
nagyon szeretem	10,8%	34,3%	54,8%
szeretem	31,7%	40,5%	27,8%
nem szeretem	80,6%	10,4%	9,0%

Azok, akik nagyon szeretik a testnevelés tantárgyat, a legmagasabb értékkel a testnevelő szerepét jelölték meg (54,8%). Valószínűleg a testnevelő befolyása jelenik meg náluk leginkább motiváló tényezőként a tantárgyi kedveltség tekintetében. Azoknál, akik „csak” szeretik a tantárgyat, a leginkább az egészségtudatosság szerepe (40,5%) emelkedik ki. Ők ennek fontosságát érzik legerősebben a mindennapos testnevelés bevezetését követően. Azoknál, akik nem szeretik az órákat, a tantárgyi ismeretekre vonatkozó állítások jelennek meg magasabb átlaggal (80,6%). Ők azok, akik leginkább kritikussai az órának, akiknek sok a tantárgyi ismeret, amit az órán kell elsajátítaniuk.

Megállapíthatjuk, hogy a második hipotézisünk csak részben igazolódott be, hiszen a nemek esetében nem, ugyanakkor a tantárgyi kedveltség esetében találunk eltérést a klasztercsoportok kialakítása után.

Megbeszélés és következtetések

A 2012 szeptemberétől felmenő rendszerben bevezetésre került mindennapos testnevelést követő negyedik évben végeztünk az Észak-Alföld régió felső tagozatos diákjaira nézve reprezentatív kutatást. A testnevelésórákkal összefüggő attitűdjeiket, az ott megjelenő NAT 2012 cél- és feladatrendszerének megjelenését vizsgáltuk. Hiszen ahogy Rétsági (2014) is fogalmaz, a mindennapos testnevelés bevezetésével a tantárgy új dimenzióba kerülhet, új minőséget hozhat létre, hiszen a megfogalmazott célok képessé tehetik a műveltségi terület tanítókat a hatékonyabb egészségnevelésre, az egészségkultúra alapjainak megteremtésére.

Eredményeink az mutatják, hogy a nemek tekintetében a fiúknál a testnevelés tantárgy kedvelése jóval meghaladja a lányok ilyen arányú értékét, ez nem változott a korábbi kutatási eredményekhez képest. Azonban a tanulók igen kiemelkedő része (95%) szereti a testnevelés órákat. Másrészt az a feltételezésünk, hogy a nemek tekintetében a mindennapos testnevelés bevezetéséhez kapcsolódó állítások esetében végzett csoportosítás után szignifikáns különbséget találunk, nem igazolódott be. Azok, akik nagyon szeretik a testnevelés tantárgyat, ők a testnevelők szerepét jelölték meg legmagasabb értékkel a válaszaik alapján.

Megállapítható, hogy vizsgálatunkban a testnevelők szerepe kiemelten jelenik meg a mindennapos testnevelés kapcsán, a pedagógusok intézményi szerephordozó funkciója továbbra is kimutatható ezekben az intézményekben. A

pedagógus szerepére, szakmai tudására, elhivatottságára és személyiségére hívja fel a figyelmet Müller (1999) , aki a NOT és NAT összehasonlító értékelése során valamennyi tanterv által előírt célrendszer megvalósulásának központi elemeként nevesíti magát a testnevelőt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bakonyi, F. (1969): A testnevelés mennyiségének és minőségének befolyása a sportolási igény alakítására. A testnevelés tanítása. Budapest, Művelődésügyi Minisztérium Módszertani Folyóirata 5, 3, 75–78.
- Bakonyi, F. (1969): Az iskolai testnevelés hatása a tanulók testneveléssel és sporttal kapcsolatos szemléletére. A testnevelés tanítása. Budapest, Művelődésügyi Minisztérium Módszertani Folyóirata 5, 1, 19–30.
- Bakonyi, F. (1969): Szeretik-e a tanulók a testnevelést – hány órát szeretnének? A testnevelés tanítása. Budapest, Művelődésügyi Minisztérium Módszertani Folyóirata 5, 2, 35–38.
- Barnett, M. L., Morgan, J. P., Eric van Beurden., Beard, R. John (2008). Perceived sports competence mediates the relationship between childhood motor skill proficiency and adolescent physical activity and fitness: a longitudinal assessment. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity* 5, 40. <http://www.ijbnpa.org/content/5/1/40/> Utolsó letöltés: 2015. 06. 20.
- Báthory, Z. (1997): Tanulók, iskolák, különbségek. Egy differenciális tanításelmélet vázlata. Budapest, Okker Kiadó.
- Bíró, N. E. (2004). Sportpedagógia. Kézikönyv a testnevelés és a sportpedagógiai kérdéseinek tanulmányozásához. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Bíró Melinda (2015) A testnevelés aktuális kérdései. In: Révész László, Csányi Tamás (szerk.): Tudományos alapok a testnevelés tanításához, I. kötet: szemelvények a testnevelés, a testmozgás és az iskolai sport tárgyköréből. Társadalom-, természet- és orvostudományi nézőpontok. 286 p. Budapest: Magyar Diáksport Szövetség, 2015. pp. 105–136.
- Borbély, Sz. (2014). As parents see physical education (PE) from a representative survey's point of view. In Karlovitz János Tibor (szerk.): Mozgás, környezet, egészség. *International Research Institute*. 39–54. <http://www.irisro.org/health2014dec/14UrbanBorbelySzilvia.pdf> Utolsó letöltés: 2015. 06. 20.

- Culjak, Z., Miletic, D., Kalinski, S. Delas., K., Ana., Z., F. (2014): Fundamental Movement Skills Development under the Influence of a Gymnastics Program and Everyday Physical Activity in Seven-Year-Old Children. *Iranian Journal of Pediatrics*, 24: 2. 124–130.
- Erfle, S. (2014). Analyzing the Effects of Daily Physical Education in Middle Schools on Obesity: Evidence from Pennsylvania's Active Schools Program. In (Ricky Todao ed.): *Handbook of Physical Education Research*. New York: Nova Science Publishers. 91–109. ISBN 978-1-63321-076-9.
- Fazekas Á., Halász, G. (2012). Az implementáció világa. Az európai uniós forrásokból megvalósított magyarországi oktatásfejlesztési beavatkozások empirikus vizsgálatának elméleti megalapozása. Kézirat. Budapest, ELTE PPK Felsőoktatás-menedzsment Intézeti Központ. <http://www.impala.elte.hu/produktumok-i-munkafazis> Utolsó letöltés: 2015. 06. 08.
- Fintor, G. (2014). Testmozgás a közösségben, avagy a mindennapos testnevelés jelenléte Szabolcs megyében. In. (Juhász Erika szerk.) *Közösségi Művelődés – Közösségi Tanulás*. Debreceni Egyetem TEK BTK Neveléstudományok Intézete. 67–79.
- Grosán, P (2001). Ízelítő a mindennapos testnevelés jegyében született iskolai programokból. *Új Pedagógiai Szemle* 51: 11. 149–152.
- Hamar P., Derzsy, B (2002a). Az elmúlt tíz esztendő tantervi változásainak tapasztalatai I. rész. *Módszertani lapok*. *Testnevelés* 9: 1. 1–7.
- Hamar, P., Derzsy, B. (2002b). Az elmúlt tíz esztendő tantervi változásainak tapasztalatai II. rész. *Módszertani lapok*. *Testnevelés* 9:2. 1–6.
- Hamar P, Ladislav, P. (2008). Physical education and education through sport in Hungary. (Testnevelés és oktatás sport segítségével Magyarországon). In Gilles, Klein., Ken, Hardman (eds.): *Physical Education and Sport Education in European Union*. Editions Revue EP.S, 11 avenue du Tremblay: Paris.
- Hamar, P., Karsai, I. (2008): Az iskolai testnevelés affektív jellemzői 11-18 éves fiúk és lányok körében. *Magyar Pedagógia* 108. 2. 135–147.

- Hamar, P. (2012). MindenNATos testnevelés. Új Pedagógiai Szemle 62: 11–12. 87–97.
- Hardman, K., Marshall, J. (2009). Second World-wide Survey of School Physical Education. Final Report. International Council of Sport Science and Physical Education.
- Kristonné Bakos Magdolna, Müller Anetta, Honfi László, Szövetes Veronika: A „sportszakos” hallgatók sporttáborainak pedagógiai vonatkozásai. In: Harmadfokú képzés, felnőttképzés és regionalizmus. Régió és oktatás sorozat V. kötet. 249–256. p. 2010. TERD konferencia, Debreceni Egyetem. Magyarország, Debrecen. 2008. jún. 22–24.
- Makszin, I. (2014). A testnevelés elmélete és módszertana. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Mikulán, R. (2013). Az iskolai testnevelés szerepe és jelentősége az egészségfejlesztésben. Új Pedagógiai Szemle 63: 7–8. 48–69.
- Moschonis, G., Mavrogianni, C., Karatzi, K., Iatridi, V., Chrousos, P. George., L, Christos., Y. M. (2013). Increased physical activity combined with more eating occasions is beneficial against dyslipidemias in children. The Healthy Growth Study. Eur J Nutr 52: 1135–1144.
- Müller A., Könyves E., Várhelyi T., Mondok A.: Új utakon a testnevelő tanárképzés Egerben – A sportszakos hallgatók utazási szokásainak, és a sítáborozás kínálati elemeivel való elégedettségének vizsgálata. In: ECONOMICA. 1. szám. 85–95.p. 2008.
- Müller Anetta: A labdajátékok szerepe az alaptantervi reformtörekvésekben. In: OTDK '99 Kiadványkötet, MTE, I. kötet, 179–183. p. 1999. Országos Tudományos Diákköri Konferencia. Magyar Testnevelési Egyetem. Magyarország, Budapest.
- NAT 2012. Új Pedagógiai Szemle 1–3, 30–256.
- Rétsági, E. (2015). A sport szerepe a szocializációban és a pedagógiában. In: (szerk. Laczkó Tamás, Rétsági Erzsébet): A sport társadalmi aspektusai. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar. Pécs. 51–61. ISBN 978-963-7178-72-6

- Ráthonyi-Odor K., Földesi B., Ráthonyi G., Urbánné K.M. (2016a): A sport és a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának (CSR) kapcsolata, értékelése hallgatói vélemények alapján. Magyar Sporttudományi Szemle (megjelenés alatt)
- Ráthonyi-Odor K., Ráthonyi G., Borbély A. (2016b): Sportolni jó – felelősen a sport népszerűsítéséért. Agrártudományi Közlemények = Acta Agraria Debreceniensis (67) pp. 71–76.
- Rétsági, E. (2014): Mindennapos testnevelés az iskolában. Élet és Tudomány 69: 37. 1166–1167.
- Rétsági E., Csányi, T. (2014). Nemzeti Alaptanterv 2012 Testnevelés és sport műveltségi terület – az iskolai testnevelés új kihívásai I. Magyar Sporttudományi Szemle 15. 59: 3. 32–37.
- Rétsági, E., H. Ekler, J., Náadori, L., Woth, P., Gáspár, M., Gáldi, G., Szegner-né Dancs, H. (2011). Sportelméleti ismeretek. Budapest, Dialóg Campus.
- Rétsági E., Ács, P. (2010): A serdülők életmódja es testneveléssel kapcsolatos véleményük. Magyar Sporttudományi Szemle 11. 44. 13–20.
- Shephard, J. R., Trudeau, F. (2013). Quality Daily Physical Education for the Primary School Student: A Personal Account of the Trois-Rivières Regional Project, Quest, 65: 1. 98–115
- Szabó Béla, Széles-Kovács Gyula, Müller Anetta, Seres János: A testnevelés tantárgy kompetencia alapú tanításának tervezése a tanítási egységek és a tanórák alapján. In: Acta Academiae Pedagogicae Agriensis. XXXIV. Kötet. 123–137. p. 2007.
- Tózsá-Rigóné, N., J. (2011). A mindennapos testnevelés komplex programja Hódmezővásárhelyen 2005-2009-ig: Megvalósulás, hatékonyságvizsgálat, szoftverfejlesztés. PhD-disszertáció. Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola. Szeged. http://doktori.bibl.u-szeged.hu/1488/1/ertekezes_ekezetnelk.pdf Utolsó letöltés: 2015. 06. 17.
- Vári, B., Marton, A., Balogh, L. (2012). A mindennapos testnevelés hatásának követéses vizsgálata 1-4. osztályos tanulók körében. Magyar Sporttudományi Szemle 14. 54: 59–60.

Forrásmunkák

- Ivanics, G. (1993). Mindennapos testnevelés. Fejlesztő pedagógia: pedagógiai szakfolyóirat 4. 1–2. 11–13.
- Szegfű, I. (1989). Történeti áttekintés a mindennapos testedzésről. In. SÜLI József (szerk.) A mindennapos testedzés kézikönyve. A Csongrád Megyei Tanács V.B. művelődési osztálya és Pedagógiai Intézete kiadványa. 2–6.
- Udvarhelyi, F. (1989). Ötletek és módszerek a mindennapos testgyakorlás megszervezéséhez. A mindennapos testedzés kézikönyve. A Csongrád Megyei Tanács V.B. Művelődési Osztálya és Pedagógiai Intézete kiadványa. 40–63.